

De foto

OP DAT MOMENT kwam papa naar boven om te vragen of Hamayun mee wilde naar de sportschool. Toen hij ons bij elkaar zag zitten, ik neuriënd, Misjka knabbelend en Hamayun en Navid druk met gebaren en kiften, schoten zijn wenkbrauwen omhoog. ‘Wat zijn jullie aan het doen?’

Ik flapte eruit: ‘We hebben het over de reis.’

Ik schrok zelf van wat ik zei en Hamayun en Navid hielden meteen op met ruziemaken.

We hadden het nooit over de vlucht als onze ouders erbij waren. Ze hadden nooit gezegd dat we er niet over mochten praten – maar het was zo

naar als mama somber werd. En dat werd ze van de herinneringen, dat wisten we bijna zeker.

‘Eh,’ zei Hamayun, ‘we hebben het over de grappige dingen. Zoals de liedjes van Morteza.’

Even was het spannend wat er zou gebeuren, maar toen begon papa te glimlachen. ‘Morteza...’ zei hij. ‘Morteza, met zijn prachtige stem. Wat een doorzetter was dat. Elke avond tekenden hij en ik met stof een landkaart op de ruiten, om uit te zoeken waar we waren.’

Papa ging op mijn bureaustoel zitten en ik hield mijn adem in. Nu waren we met zijn vijven op mijn kamer!

Ik werd er zenuwachtig van.

En giechelig.

En overmoedig.

Want ik vroeg: ‘Papa... wat ik maar steeds zit te denken... We hebben foto’s van Kabul, van ons huis

daar. Die hebben we meegenomen toen we weggingen. Maar waarom hebben we dan geen foto's genomen tijdens de reis?'

Papa's glimlach verdween van zijn gezicht. Zijn ogen keken opeens in het niets. Ik staarde hem aan, maar gelukkig draaide papa zich alweer naar mij en waren de zachte lachrimpeltjes bij zijn ogen weer terug.

Hij zei: 'Dat is echt een vraag voor jou. Waar we ook waren, jij nam altijd alles heel precies in je op. Je vroeg steeds: "Waar gaan we naartoe?" en "Waar zijn we morgen?" Je raapte bladeren op, je wilde de hele tijd een takje in je handen houden, en je wees alle bijzondere bomen aan.'

'We werden er gek van,' mompelde Navid.

'Nee hoor,' zei Hamayun, die zich nu ook weer met zijn rug tegen de muur liet zakken. 'Je keek soms heel wijs. Dan vroeg ik waar je aan dacht en dan begon je te giechelen.'

‘Maar je had altijd snot in je neus,’ zei Navid.

Hamayun schoot in de lach, en papa ook.

‘Het is wáár!’ riep Navid.

‘Ja,’ zei Hamayun, ‘eerlijk gezegd wel.’

‘Pff,’ zei ik.

Opeens kuchte papa. Meteen werden we alle drie stil, want een kuchje betekende dat hij ging vertellen.

‘Daar hadden we een foto van,’ zei hij. ‘Je droeg een tas die net zo groot was als jijzelf. Je had je dikke jasje aan en je rode trui, en er hing een enorme snottebel aan je neus. Het was een prachtige foto. We hadden zo’n weggooicamera, waar de foto’s meteen uit komen als je ze gemaakt hebt. Soms legden we de mensen vast die we onderweg ontmoetten. Om ze niet te vergeten.’

‘Waar zijn die dan n...’ begon ik, maar papa stak zijn hand op.

‘We waren al weken in een oud, vies huis in het

bos. We hadden de smokkelaars heel lang niet meer gezien en een paar mensen die langsgekomen waren, ook vluchtelingen, zeiden dat ze teruggingen naar Afghanistan, omdat de smokkelroute afgesloten was. Maar wij wilden niet terug, dus we bleven. Het werd steeds kouder en onder leiding van Morteza trokken we elke dag het bos in om eten te vinden. Hamayun kon goed sluipen, dus die stuurden we soms op verkenning uit om hollen te vinden, of andere plekken waar dieren zich schuilhielden. Weet je nog, Hamu?’

Hamayun knikte. Hij zei: ‘Het lukte eigenlijk nooit. Bij elke krak en elke regendruppel kromp ik ineen en tuurde door de takken, maar ik vond niks. Morteza zei altijd: “De dieren verstoppen zich beter dan wij.”’

Papa nam het verhaal weer over. ‘We schraapten alles wat we aan eten konden vinden bij elkaar. En

we trokken al onze kleren over elkaar heen aan, tegen de kou. We maakten elke avond een vuur, ook al hadden de smokkelaars gezegd dat dat niet mocht, omdat het licht en de rook ons zouden verraden. Maar we moesten wel. Het werd alleen steeds moeilijker om droog hout te vinden, want het regende voortdurend. Op het eind zat er niks anders op dan spullen uit het huis op te stoken: deurtjes, kozijnen en zo. En toen die op waren zochten we allemaal in onze bagage wat we eventueel konden missen. Papieren, kleren zelfs...'

Hij bleef even stil.

We keken allemaal naar zijn lippen.

Toen zei hij: 'En zo gooiden we op een dag ook de fotocamera in het vuur.'

Ik hield mijn adem in. Hoe kon ik de kou vergeten zijn? En dat vuur? En de camera in de vlammen? Ik was natuurlijk nog maar drie – misschien sliep ik al?

‘Uiteindelijk kwam er, na weken, toch een smokkelaar om ons op te halen. Met veel te weinig auto’s, voor veel te veel mensen. Wij propten ons in een heel klein wagentje en Hamayun moest zelfs, samen met de bagage en met die enorme Morteza, in de kofferbak. De rit duurde heel lang en het was allemaal zo benauwd – maar dat is een ander verhaal. Want nu kom ik bij het antwoord op je vraag, Roya. De smokkelaar kwam in de avond aan en betrapte ons met het vuur. Hij werd ongelooflijk kwaad en zei dat hij zijn leven had gewaagd om ons te komen redden. En toen zag hij wat we in het vuur hadden gegooit – een paar foto’s. De minder belangrijke. Daar werd hij nog kwader om. “Snappen jullie dan niet dat foto’s bewijsmateriaal zijn? Dat die ons kunnen verraden?” Met “ons” bedoelde hij zichzelf en de andere mensensmokkelaars. Hij raasde maar door en zei dat hij weer zou vertrekken en ons in de steek zou laten als we niet hier, nu, meteen, álle foto’s die

we onderweg gemaakt hadden zouden verbranden. En dus hadden we geen keus. We gooiden ze allemaal in het vuur, een voor een krulden ze op in de vlammen. Jullie moeder vindt het nog altijd zo erg, want daar zat dus ook die ene hele mooie bij van jou, Roya. Die met je jasje en je trui en je neus vol snot.'

